МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

вул. Городецького, 13, м. Київ, 01001

Тел.: +380 44 278-37-23, факс: +380 44 271-17-83

E-mail: themis@minjust.gov.ua

http://www.minjust.gov.ua

Код ЄДРПОУ 00015622

_____ № _____

На № _____

Народному депутату України
ЄВТУШКУ С.М.
вул. Грушевського, 5, м. Київ, 01008

Щодо результатів
розгляду запиту

Шановний Сергію Миколайовичу!

У Міністерстві юстиції України розглянуто Ваш запит, оголошений на засіданні Верховної Ради України 5 жовтня 2018, щодо забезпечення виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини та підтримання міжнародного іміджу України як правової держави, та в межах компетенції повідомляється про таке.

За інформацією Секретаріату Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини 12.10.2017 Великою Палатою Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) було ухвалено остаточне рішення у справі *«Бурмич та інші проти України»* (заява № 46852/13 та інші). У цьому рішенні Європейський суд постановив вилучити зі свого реєстру (strike out) 12 148 заяв, які стосуються системної проблеми невиконання рішень національних судів в Україні, та передати їх Комітету міністрів Ради Європи (далі – КМ РЄ), який здійснюватиме подальший нагляд за їх виконанням у контексті вжиття заходів загального характеру.

Відповідно до резолютивної частини вказаного рішення Європейського суду 12 148 справ розглядатимуться в рамках зобов'язань, які Європейський суд визначив для України ще у пілотному рішенні у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» (заява № 40450/04, рішення набуло статусу остаточного 15.01.2010), в якому було констатовано наявність системної проблеми щодо порушення пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), статті 13 Конвенції та статті 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку із тривалим невиконанням рішень національних судів в Україні.

Щодо виплати справедливої сатисфакції зазначаємо, що відповідно до пункту 204 згаданого рішення Європейського суду *«...недоліки, на які скаржаться заявники у цих заявах, мають бути усунуті <u>шляхом вжиття заходів загального характеру</u> в рамках виконання пілотного рішення у справі*

287541

ДВ Міністерство юстиції України
44431/13533-4-18/20.1 від
02.11.2018
к.1

Іванов, у тому числі й наданням належного та достатнього відшкодування шкоди, завданої порушенням Конвенції, встановленим зазначеним рішенням (див. пункти 154, 201 – 203 та п'ятий пункт резолютивної частини рішення у справі Іванов (Ivanov)), які мають здійснюватись під наглядом Комітету міністрів. Таким чином, враховуючи різні процеси, задіяні з цією метою, Суд також доходить висновку, що повага до прав людини у розумінні пункту 1 статті 37 in fine не вимагає подальшого розгляду цих заяв для ухвалення рішення щодо індивідуального відшкодування». Таким чином, Європейський суд не присудив справедливу сатисфакцію жодному із заявників.

На національному рівні процес координації виконання рішень Європейського суду врегульовано, серед іншого, Законом України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (далі – Закон України) та Законом України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження».

Статтею 1 Закону України передбачено, що рішенням Європейського суду є: а) остаточне рішення Європейського суду з прав людини у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; б) остаточне рішення Європейського суду з прав людини щодо справедливої сатисфакції у справі проти України; в) рішення Європейського суду з прав людини щодо дружнього врегулювання у справі проти України; г) рішення Європейського суду з прав людини про схвалення умов односторонньої декларації у справі проти України.

Таким чином, враховуючи положення Закону України, рішення Великої Палати Європейського суду у справі *«Бурмич та інші проти України»* про вилучення Європейським судом справ зі свого реєстру є рішенням, яке не підлягає встановленій законодавством процедурі виконання.

З огляду на зазначене Урядом України у співпраці із КМ РЄ проводиться активна робота щодо розроблення відповідної стратегії вирішення цієї проблеми та запровадження механізму надання відповідного і достатнього відшкодування за порушення прав, гарантованих Конвенцією.

Крім того, зазначаємо, що Міністерством юстиції України разом з Кабінетом Міністрів України, Верховною Радою України, судовою гілкою влади та Комітетом міністрів Ради Європи ведеться активна робота з метою вдосконалення механізму виконання рішень національних судів, недопущення їх тривалого невиконання та запровадження достатнього компенсаторного механізму. Зокрема, розробляється ефективний механізм виконання рішення Великої Палати Європейського суду у справі *«Бурмич та інші проти України»*.

Враховуючи, що ця проблема вимагає невідкладного вирішення, прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 591 «Про утворення міжвідомчої робочої групи з вирішення проблемних питань, пов'язаних із виникненням заборгованості держави за рішеннями судів» (щодо справи *«Юрій Миколайович Іванов проти України»* та групи справ *«Жовнер проти України»*).

19.04.2018 відбулося чергове засідання робочої групи, під час якого Міністерство юстиції України було представлено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо подолання проблеми заборгованості держави за рішеннями судів».

27.06.2018 до Верховної Ради України було внесено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо подолання проблеми заборгованості держави за рішеннями судів» під № 8533.

Згідно інформації, розміщеної на офіційному сайті Верховної Ради України, в липні законопроект був направлений на розгляд до комітетів Верховної Ради України.

18.09.2018 вказаний проект Закону включений до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання.

З прийняттям цього Закону має бути вирішено питання правового статусу та запроваджено механізм виконання рішення Європейського суду у справі *«Бурмич та інші проти України»*.

Разом з тим звертаємо увагу, що вказаний проект Закону не є остаточним та до нього можуть бути внесені відповідні зміни.

Згідно інформації, наданої Міністерством фінансів України, Законом України *«Про гарантії держави щодо виконання судових рішень»* встановлено гарантії держави щодо виконання судових рішень та виконавчих документів, визначених Законом України *«Про виконавче провадження»*, та особливості їх виконання.

Відповідно до статті 2 Закону *«Про гарантії держави щодо виконання судових рішень»* держава гарантує виконання рішення суду про стягнення коштів та зобов'язання вчинити певні дії щодо майна, боржником за яким є: державний орган; державні підприємство, установа, організація; юридична особа, примусова реалізація майна якої забороняється відповідно до законодавства.

Згідно зі статтями 3, 4 вказаного Закону у разі відсутності або недостатності у боржника відповідних бюджетних призначень такі рішення судів виконуються за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Порядок виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 03 серпня 2011 р. № 845 (далі - Порядок).

Відповідно до Закону, абзацу другого підпункту 1 пункту 9 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та пункту 3 Порядку безспірне списання коштів державного бюджету здійснюється виключно Державною казначейською службою України за черговістю надходження таких рішень.

На виконання зазначених судових рішень у Законі України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» за бюджетною програмою за КПКВК 3504040 *«Заходи щодо виконання рішень суду, що гарантовані державою»* передбачено 500 млн гривень.

Вказаних бюджетних призначень недостатньо для здійснення повного погашення заборгованості за вказаними судовими рішеннями.

Так, згідно інформації Державної казначейської служби України, на виконанні за КПКВК 3504040 станом на 16.10.2018 перебуває понад 152 тисячі судових рішень на суму понад 4,2 млрд. гривень. Передбачений Законом України «Про державний бюджет України на 2018 рік» обсяг коштів за КПКВК

3504040 не дозволяє Казначейству здійснити у поточному році погашення заборгованості за рахунок Програми за всіма рішеннями судів, гарантованими державою. Строки погашення заборгованості за такими рішеннями залежать від суми коштів, встановленої у законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

Тому, враховуючи складність економічної ситуації, обмеженість фінансових ресурсів держави та обов'язковість виконання судових рішень, статтею 19 Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» затверджено механізм реструктуризації такої заборгованості.

Зокрема, цією нормою надано право Кабінету Міністрів України у встановленому ним порядку реструктуризувати фактичну заборгованість обсягом до 7 544 562 370 гривень за рішеннями судів, виконання яких гарантовано державою, а також за рішеннями Європейського суду з прав людини, прийнятими за результатами розгляду справ проти України, шляхом видачі фінансових казначейських векселів строком обігу до семи років з відстроченням платежів за цією заборгованістю на один рік та відсотковою ставкою 9,3 відсотка річних. Право видачі таких векселів надано органам Державної казначейської служби України.

Вказаний порядок затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 703 *«Деякі питання виконання рішень судів, що гарантовані державою, а також рішень Європейського суду з прав людини»*.

Таким чином, виконання судових рішень про стягнення коштів, боржниками за якими є визначені статтею 2 Закону суб'єкти, може бути здійснено відповідно до вказаних актів законодавства.

Також зазначаємо, що однією з ознак України як соціальної держави є забезпечення загальносуспільних потреб у сфері соціального захисту за рахунок коштів Державного бюджету України, виходячи з фінансових можливостей держави, яка зобов'язана справедливо і неупереджено розподіляти суспільне багатство між громадянами і територіальними громадами та прагнути до збалансованості бюджету України. При цьому рівень державних гарантій права на соціальний захист має відповідати Конституції України, а мета і засоби зміни механізму нарахування соціальних виплат та допомог - принципам пропорційності і справедливості (Рішення Конституційного Суду України від 25.01.2012 № 3-рп/2012).

З огляду на те, що за рахунок бюджетних джерел забезпечується соціальний захист широких верств населення країни, серед яких особи, які отримують пенсії та інші види соціальних виплат, передбачення у державному бюджеті видатків на виконання судових рішень здійснюватиметься на засадах справедливого, неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами та з врахуванням загальносуспільних потреб, необхідності забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, виходячи з економічних можливостей держави.

Одночасно повідомляємо, що в проекті Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» (реєстр. № 9000) за бюджетною програмою за КПКВК 3504040 *«Заходи щодо виконання рішень суду, що гарантовані державою»* враховано 600 млн гривень.

Для Міністерства юстиції України щорічно передбачаються видатки за бюджетною програмою за КПКВК 3601170 *«Платежі на виконання рішень закордонних юрисдикційних органів, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України»*, у межах яких здійснюються платежі, пов'язані з вжиттям заходів з виконання рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), прийнятих за наслідками розгляду справ проти України.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» бюджетні призначення загального фонду за КПКВК 3601170 були затверджені в обсязі 804,4 млн гривень, з яких 662,4 млн гривень були передбачені на здійснення платежів, пов'язаних з вжиттям заходів з виконання рішень ЄСПЛ.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 424-р *«Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству юстиції на 2018 рік»* (ініційованим Мін'юстом) обсяг видатків за вказаною бюджетною програмою (КПКВК 3601170) зменшено на 110 млн гривень (з 804,4 до 694,4 млн гривень).

Паспортом бюджетної програми на 2018 рік за КПКВК 3601170 *(у редакції наказу Мін'юсту і Мінфіну від 08.08.2018 № 2566/5/682)* на здійснення платежів, пов'язаних з вжиттям заходів з виконання рішень ЄСПЛ, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України, передбачено 552,4 млн гривень.

Постановою Кабінету Міністрів України від 07 березня 2007 р. № 408 затверджено *Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення платежів, пов'язаних з виконанням рішень закордонних юрисдикційних органів, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України.*

Міністерство юстиції України, яке є головним розпорядником коштів за вказаною бюджетною програмою, відповідно до бюджетного законодавства самостійно здійснює управління бюджетними коштами у межах встановлених йому бюджетних повноважень, у тому числі із забезпечення виконання рішень Європейського суду з прав людини.

У проекті Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» (реєстр. №9000) за КПКВК 3601170 враховано кошти загального фонду державного бюджету в обсязі 594,4 млн гривень, з яких 301,3 млн гривень - на виконання рішень ЄСПЛ *(це прогнозована сума необхідних видатків на зазначену мету згідно з бюджетним запитом Мін'юсту на 2019 рік).*

З повагою

Міністр **Павло ПЕТРЕНКО**

Рекашова 482-06-33